

Hospodářovo oko

„Z hospodářova oka,“ řekl mu otec, ukazuje přitom na své oko, staré oko bez řas mezi vráscitými víčky, kulaté jako oko ptáka, „z hospodářova oka kůň tloustne.“

„Ano,“ řekl syn a zůstal sedět na kraji stolu z nahrubo ohoblovaných prken ve stínu velkého fíkovníku.

„Takže,“ řekl otec, prst ještě stále pod okem, „jdi na terasy s obilím a podívej se, jak žnou.“

Syn měl ruce zabořené v kapsách, lehký větřík mu nadouval na zádech košili s krátkými rukávy.

„Dobře,“ řekl a nehýbal se. Slepice sem tam zobaly nějaký zbytek rozšlápnutého fíku.

Když starý viděl syna poddávajícího se netečnosti jako třtina ve větru, pocítil, jak v něm od vteřiny k vteřině narůstá vztek: tahal pytle ze skladiště, kydal hnůj, zahrnoval příkazy a nadávkami sehnuté muže, hrozil uvázanému psovi ňafajícím v oblaku much. Hospodářův syn se však nezvedal ani nevyndával ruce z kapes, seděl nehnutě, pohled upřený na zem a ústa našpulená k hvízdnutí, jako by všechno to mrhání silami neschvaloval.

„Hospodářovo oko,“ řekl starý.

„Jdu,“ odušil syn a beze spěchu se dal na cestu.

Šel stezičkou ve vinohradu, ruce v kapsách a nezvedaje příliš podrážky. Otec, zešíroka rozkročený pod fíkovníkem, mohutné pěsti sepjaté za zády, se za ním chvíli díval: několikrát za ním málem něco křikl, ale nakonec zůstal zticha a dal se znovu do kydání hnoje.

Cestou syn zase spatřil barvy údolí a znovu uslyšel bzučení čmeláků v ovocných sadech. Pokaždé když se po měsících vracel do svého kraje, zmalátnělý pobyttem ve vzdálených městech, znovuobjevoval vzduch a vznešené ticho své země jako pozapomenutou připomínku dětství, provázenou výčitkou. Pokaždé když sem přišel, jako by čekal na zázrak: vrátím se a tentokrát všechno dostane smysl – zeleň, jejíž pásy splývají po úbočích mého statku, stále stejná gesta lidí při práci, růst každého stébla, každé větve; zuřivá náklonnost k této zemi se zmocní i mne, tak jako se zmocnila mého otce, a já se nakonec od těchto míst nedokážu odtrhnout.

Obilí se nacházelo na terasách kamenitého ostrohu, rostlo namáhavě a vytvářelo uprostřed šedivého suchopáru žlutý čtverec. Dva černé cypřiše, jeden nahoře a druhý dole, dělaly dojem, že tam drží stráž. V obilí byli lidé a blýskaly se tam srpy; žlut zvolna mizela jako vygumovaná a zesponu se znovu vynořovala šed. Hospodářův syn stoupal zkratkami po holém srázu se stéblem trávy mezi zuby; lidé na obilných terasách už si ho určitě všimli a jistě už se k jeho příchodu vyjádřili.

„Dobrej,“ řekl U Pé, když se přiblížil.

„Dobrej,“ řekl hospodářův syn.

„Dobrej,“ řekli ostatní.

A hospodářův syn odpověděl: „Dobrej.“

A tak všechno, co si mohli říct, bylo řečeno. Hospodářův syn si s rukama v kapsách sedl na kraj terasy.

„Dobrej,“ ozval se ještě jeden hlas z terasy, která se nacházela o něco výše. Paběrkovala tam Franceschina. Řekl tedy ještě jednou: „Dobrej.“

Lidé mlčky žali. U Pé byl stařec se žlutou kůží, která mu svraskle visela kolem kostí; U Ché byl chlapík v nejlepších letech, podsaditý a celý zarostlý; Nanin byl mladý vyzáblý zrzek: měl na sobě propoceně tílko a kus nahého hřbetu se objevoval a mizel pokaždé, když se ohnal srpem. Stará Girumina sbírala klasy v podřepu a vypadala

přítom jako velká černá slepice. Franceschina na vyšším pruhu zpívala píseň z rádia. Vždycky když se sklonila, odhalila nohy až nad podkolení.

Hospodářův syn se styděl, že tu hlídá, vzpřímený jako cypřiš a nečinný uprostřed těch, kdo pracují. „Teď,“ pomyslel si, „si řeknu o srp a taky to zkusím.“ Ale mlčel, nehýbal se a hleděl na terén zježený žlutými tvrdými nožkami posekaných klasů. Ostatně by to stejně se srpem neuměl a nakonec by se ztrapnil. Paběrkovat: to by tak ještě svedl, tuhle ženskou práci. Sklonil se, sebral dva klasy a hodil je do černé zástěry staré Giruminy.

„Dejte pozor, ať nešlapete, kde jsem to ještě nevysbírala,“ řekla stařena.

Hospodářův syn si šel znovu sednout na kraj terasy, žvýkaje stéblo slámy.

„Víc než loni, letos?“ zeptal se.

„Míň,“ řekl U Ché, „každý rok je toho míň.“

„To tím mrazem,“ řekl U Pé, „co byl v únoru. Pamatujete si, jak v únoru mrzlo?“

„Ano,“ řekl hospodářův syn. Ale nepamatoval si to.

„A taky,“ řekla stará Girumina, „přišlo v březnu krupobití. Pamatujete si na březen?“

„Bylo krupobití,“ řekl hospodářův syn. Znovu zalhal.

„Podle mě,“ řekl Nanin, „je to tím suchem v dubnu. Pamatujete si na to sucho?“

„Po celý duben,“ řekl hospodářův syn. Nepamatoval si na nic.

Muži se nyní dali do debaty o dešti, mrazech a suchu: hospodářův syn zůstal stranou, o příhodách země neměl ponětí. Hospodářovo oko. Byl jen okem, ale k čemu je dobré oko, pouhé oko, odtržené od toho všeho. Vždyť ani nic nevidí. Není pochyb, kdyby se tu objevil jeho otec, určitě by všechny zahrnul kletbami, zjistil by, že odvedli nepořádnou práci, že pracovali pomalu a úrodu úplně zni-

čili. Cítil dokonce, jak je toho zapotřebí, toho křiku jeho otce, rozléhajícího se po terasách – jako když vidíme, že někdo střílí, a pocítíme potřebu prasklých bubínků. On by nikdy na lidi nekřičel a oni to věděli, a tak pokračovali ve svém lenivém tempu. Ale přitom určitě před ním dávali přednost jeho otci. Otec, který z nich dřel kůži, otec, který zasíval a sklízel obilí na těchhle kozích skalínách, byl jedním z nich. On ne, on byl cizí a živil se jejich prací. Věděl, že jím pohrdají a možná ho nenávidí.

Skupinka nyní navázala na hovor, který započali předtím, než přišel. Týkal se jedné ženy z údolí.

„Tak jsem to slyšela,“ prohlásila stará Girumina, „prej s farářem.“

„Jo, jo,“ řekl U Pé. „Farář jí povídal: Když přijdeš, dám ti dvě liry.“

„Dvě liry?“ zeptal se Nanin.

„Dvě liry,“ řekl U Pé.

„Tehdy,“ řekl U Ché.

„Kolik dělaj dvě liry tehdy dneska?“ zeptal se Nanin.

„Hromadu,“ řekl U Ché.

„Do pytle,“ řekl Nanin.

Všechny příběhy té ženy pobavil; hospodářův syn se taky usmál, smysl těch historek mu ale unikal: historek o láskách kostnatých, kníratých a černě oděných žen.

Jednou bude takhle vypadat i Franceschina. Teď sbírala klasy na nejvyšší terase a zpívala si písničku z rádia, a pokaždé když se sehnula, sukně povylezla a odhalila bílou kůži nad podkolenními jamkami.

„Franceschino,“ křikl na ni Nanin, „šla bys s farářem za dvě liry?“

Franceschina se na terase postavila se svazkem klasů na prsou.

„Dva tisíce?“ houkla.

„Do pytle, ona povídá dva tisíce,“ obrátil se Nanin na ostatní, zcela vyvedený z míry.

„Já nejdu ani s flandákama, ani s městskejma,“ křikla Franceschina.

„Ale s vojákama jo?“ zahulákal U Ché.

„Ani s vojákama,“ odpověděla a znovu se dala do klasobraní.

„Má pěkný nohy, tahle Franceschina,“ řekl Nanin a dlouze si je prohlížel.

Taky ostatní se na ně podívali a byli v tom zajedno.

„Pěkně rovný,“ řekli. Hospodářův syn se také podíval, jako by je neviděl už předtím, a kývl na znamení souhlasu. Ale přitom věděl, že to nejsou hezké nohy, byly svalnaté a samý chloupek.

„Kdy jdeš na vojnu, Nanine?“ zeptala se Girumina.

„Do pytle, předvolávaj si ty, co byli zproštěný vojenský služby,“ řekl Nanin. „Jestli válka neskončí, budu taky rukovat, i když jsem chabrus na plíce.“

„Je to pravda, že i Amerika vstoupila do války?“ zeptal se U Ché hospodářova syna.

„Amerika? Ano,“ řekl hospodářův syn. Možná teď přišla jeho chvíle. „Amerika a Japonsko,“ řekl a pak se odmlčel. Co se taky dalo ještě říct?

„Kdo je silnější, Amerika, nebo Japonec?“

„Oba jsou silní,“ řekl hospodářův syn.

„A Anglie je taky silná?“

„Anglie je taky silná.“

„A Rusko?“

„I Rusko je silné.“

„A co Německo?“

„I Německo.“

„A my?“

„Bude to dlouhá válka,“ řekl hospodářův syn. „Dlouhá válka.“

„Za tý první války,“ řekl U Pé, „byla v lese jeskyně a v ní bylo deset dezertérů.“ A ukázal nahoru, směrem k borovicím.

„Jestli to takhle půjde dál,“ řekl Nanin, „tak, povídám, skončíme v jeskyních zrovna tak.“

„No,“ řekl U Ché, „pánbů ví, jak to skončí.“

„Všechny války,“ řekl U Pé, „končej stejně. Máš, co sis vykoledoval.“
„Máš, co sis vykoledoval,“ řekli ostatní.

Hospodářův syn začal stoupat po terasách, žvýkaje stéblo slámy. Došel k Franceschině. Díval se na bílou kůži v podkolenních jamkách, když se shýbala pro klasy. S ní by to možná bylo snazší; možná by se vyplatilo se jí dvořit.

„Vypravuješ se někdy do města, Franceschino?“ zeptal se. Trochu hloupý způsob, jak začít rozhovor.

„Někdy v neděli odpoledne si tam zajdu. Když je trh, jdu na trh, jinak jdu do kina.“

Přestala pracovat. Tohle ale nechtěl: kdyby ho tak viděl otec! Místo aby je hlídal, nechává ženské, aby se vypovídaly.

„Líbí se ti ve městě?“

„Jo, líbí. Ale co z toho: člověk se večer vrátí a v pondělí to začne nanovo. A máš to.“

„No...“ řekl a žvýkal slámku. Musel ji teď nechat být, jinak by se už nedala do práce. Obrátil se a sešel dolů.

Na spodních terasách už lidé téměř skončili a Nanin vázal náklad do plachet, aby ho odnesli na zádech. Širé moře naproti vrchům se v soumraku zbarvovalo dofiálova. Hospodářův syn se díval na svou zemi, na kamení a tvrdá strniště, a začínal chápat, že tu zůstane navždy a bez odvolání cizincem.